

Beltin

Ramona Depares

Contents

Excerpt in Maltese	2
English translation by Ramona Depares	11

BELTIN

RAMONA DEPARES

BELTIN

Stejjer minn nies minsija

illustrazzjonijiet ta'
Moira Scicluna Zahra

Din l-ewwel edizzjoni 2019

Pubblikazzjoni Merlin Publishers Ltd
42, Triq Mountbatten, il-Blata l-Bajda
www.merlinpublishers.com

Issettjar: Merlin
Stampar: Gutenberg Press, Hal Tarxien

It-test © Ramona Depares 2019
L-illustrazzjonijiet © Moira Scicluna Zahra 2019
Il-logo *Beltin* © Adam Brimmer 2019

Disinn tal-qoxra: Pierre Portelli

ISBN: 978999091841-0

Proġett kofinanzjat mill-Fond tal-Ktieb tal-Kunsill Nazzjonali tal-Ktieb

Ħajr: Adam Brimmer għall-promozzjoni fuq il-media soċjali,
Trevor Żahra, Dwayne Ellul

Il-jeddijiet tal-pubblikazzjoni miżmuma minn Merlin Publishers Ltd.
Dan il-ktieb qed jinbiegħ bil-kundizzjoni li ma jistax jinsilef, jerga' jinbiegħ jew jingħata
b'xejn f'xi għamla jew legatura oħra hlief kif inhu ppubblikat.
Ma jista' jsir fih ebda tibdil. Ebda silta minnu ma tista' tkun
ippubblikata jew maħruġa f'mod fotostatiku, elettroniku,
mekkaniku, irrekordjat jew b'xi mod ieħor mingħajr
il-permess tal-awtriċi u tal-pubblikaturi.

*Niddedika dan l-ewwel ktieb lil
ommi Rose u missieri Joe,
li b'ħafna paċenzja rawmuni nkun
il-Beltija li jien.*

DAHLA **Jien u niezla nħaffef tul Strada Stretta**, nagħmel l-almu tiegħi sabiex ma ndumx biex nasal s'għand in-nanna, il-ħsieb jolqotni f'salt. Il-bidla fil-Belt Valletta, kienet seħħet ... u kif.

Fi tfuliti – qed nitkellmu għat-tmeninijiet jigifieri – Strada Stretta kienet tintuża l-aktar bħala hekk imsejha “shortcut” minn Putirjal għan-naħat tad-Dijuballi. Mhux għax it-traġitt kien iqsar milli kieku nibqa' niezla dritt minn Strada Rjali, biex niftehmu. Le, semplicement kellek anqas ċans tiddawwar u titef ħin. Malli naqbad it-triq id-dejqa stajt nibqa' niezla riħ, mingħajr ma jtellifni ħadd, għax fit-tmeninijiet lanqas ruħ ma kont tara f'dawk l-inħawi. Addijo ż-żfin u d-daqq u l-barmaids tas-sebgħinijiet. Kullimkien magħluq, faċċati żdingati, belt babaw.

Iżda illum m'għadhomx it-tmeninijiet, u l-folja nqalbet ta' taħt fuq. Jien u niezla nħaffef, it-Tnejn filgħaxija, l-arloġġ għadu kemm skorra s-sebgha ... Strada Stretta mifqugħa nies. Jixorbu, jiddieħqu, inizzlu Aperol Spritz 'l hemm, xi G&T 'l hawn. Il-ħsieb li nħaffef naqsam minn hemm arrali. Jien u naqsam minn ħdejn is-“St Michael's” (kif ħafna Beltin għadhom isibuh) għat-Tico Tico, naħbat fi Svediza hi u tipprowa tgħaqqad mejda m'oħra. Tgedwed xi ħaġa bl-Isvediz (naħseb) sabiex tiskuza ruħha (naħseb). Jien nagħmel l-istess. Bil-Malti, mhux bl-Isvediz, biex niftehmu.

Inkompli fi triqti, nipprova ninnaviga bejn is-sufanijiet li joħorġuli għan-nofs kemxejn aktar 'l isfel. Kemm jidhru żdingati, dak kif ma jiddejqux ipogġu fuqhom?

Fl-aħħar naqbez il-folla. Mingħalija. Iżda le. In-naħa t'isfel qabdet sew ukoll donnha, mal-klikka tal-uffiċini. Inħares lejn l-arloġġ. Strada Rjali kont neħel anqas. Issa m'hemmx x'tagħmel.

Il-Belt mimlija ħajja, jgħidulek. Veru, mitt darba u elf. Jekk hix ħaġa tajba jew le ... sincerament, ma nafx. Il-Belt forsi mimlija ħajja, imma belt tfuliti mietet. Il-Beltin ta' dari mietu, jew tqacċtu 'l barra, u flokhom daħlu l-ispekulaturi.

U l-istejjer tal-Beltin mietu magħhom.

Naqbad id-dawra tas-soltu tiegħi, indur it-toroq dellin, nibda minn ħdejn il-knisja tal-Erwieħ u nikser 'l isfel lejn l-Arcipierku. Il-qalb tħabbat tal-Belt. Nara koċċ ucuħ mill-antiki u nikkalma daqsxejn. Iżda mhux wisq. L-ucuħ Beltin huma ftit wisq.

F'posthom nara żgħażaġħ jaqsmu flett bejn erbgha, għax issa cool toqgħod il-Belt – sakemm sitt xhur wara r-renta toghla wisq u jitgerrxu lejn l-Imsida, għax hemm orħos. Nara wkoll koppji barranin, nies tal-flus, jixtru xi palazzin u jirrestawrawh, sabiex sitt xhur wara jbigħuh bi prezz doppju, lil xi ħadd li sitt xhur wara jsib xi mazzun ieħor jixtrih hu wkoll bi prezz doppju fuq id-doppju. U r-rota tkompli ddu, imma l-komunità Beltija donnha sabet ħajt u waqfet hawn.

Kull Belti jgħidhielek din: meta tkun kbirt il-Belt, speċjalment bejn is-sittinijiet u l-bidu tad-disgħinijiet, tfulitek tkun ħarira differenti minn dik ta' nies oħra. Tfulija Beltija tfisser eċitament kbir hekk jif jiftaħ l-istagun tal-futbol, lesti għaċ-ċelebrazzjonijiet li taf se jseħħu żgur fl-aħħar tal-league. Tfisser karnival b'xemx garantita f'Mejju, u kostumi bix-xinxilli kollha għax dak niċċelebrawh daqs il-festa tal-parroċċa. Tfisser tinzel s'għand Neriku għall-pasti ta' nhar ta' Ħadd. Milkshake m'għand Gambriu u xi ġelat mingħand is-Sluta. Passiġġati tul Strada Rjali u fl-aħħar għal kafè s'għand Cordina.

Sibtijiet u Ħdud nintefgħu l-Barrakka, daqqa Ta' Fuq u daqqa T'Isfel. Fis-sajf ngħumu l-Banjijiet, jew forsi l-Fossa, u chips bil-ħall m'għand tal-gabbana. San Duminku u San Pawl imqabbdin flimkien, imma allaħares joffendihom xi barrani.

Il-ħajja kienet sabiħa wisq għal tas-City. Il-Belt kellha l-laqtiet oskuri tagħha wkoll, biex niftehmu. Ġlied tal-klieb taħt Sant'Iermu, bl-imsejknin maqfula fix-shelters il-Fossa. Disco għall-imqarqċin tal-Coliseum kull tmiem il-ġimgħa – u xi ġlieda ta' kultant bl-imwies ma tonqosx lanqas. Prostituzzjoni, nuqqas ta' skola, familji mrekknin fil-kerrejjet ... parti mill-Belt kienu, ukoll. Parti mill-kuluri li jżewqu l-istorja tal-Beltin, bit-tajjeb u l-ħażin kollu tagħhom. Min hu bla dnuh, ħa jwaddab l-ewwel ġebbla.

Beltin: Stejjer minn nies minsija hu frott ta' ħolma li kienet ilha tberren f'moħħi snin. Il-kitba t-tieni mħabba tiegħi ... u l-Belt l-ewwel. F'moħħi, kienet tagħmel ferm sens li nzewweg lit-tnejn.

Izda kif? Ktieb dwar l-istorja? Ktieb għat-turisti? Novella? Sakemm darba waħda kien il-Brimmer – dak li kellu jispiċċa joħloqli l-logo għal dan il-ktieb u li tant kien jieħu paċenzja jisma' sensiela ta' rakkonti u memorji minn tfuliti – li daħħalli l-fellus f'moħħi.

Isma', qalli l-Brimmer bl-akbar serjetà, kif qatt ma tħajjart tikteb ktieb fuq dawn ir-rakkonti? Saħansitra tani t-titlu – *Church Bells in My Head* – għax f'dawn ir-rakkonti dejjem kienu protagonisti dawk il-qniepen li, minflok ma jdejquni, ituni sens ta' familjarità.

Il-ħsieb għogobni, izda kellhom jgħaddu s-snin qabel ma stajt insib mezz kif indawru f'realtà. Dal-ktieb ra numru ta' forom oħra qabel ma twieled f'dil-verżjoni aħħarija. Kien hemm novella; kien hemm stejjer fittizji mitfughin fuq il-politika; u kien hemm ukoll speċi ta' YA fantasy ambjentat madwar Belt li ftit li xejn tingħaraf.

L-ebda verżjoni ma kkonvincietni. Le, dan il-ktieb kellu jkun aktar onest, aktar reali. Bqajt nikteb u narmi, inħarbex u nħabbel moħħi. Fl-aħħar tista' tgħid li l-ktieb inkiteb waħdu u, kontra kull aspettattiva ta' dawk li jafuni sew, dawn il-memorji u stejjer spiċċaw minsuġa f'kollezzjoni ta' poeziji free verse. Tħarbixiet bla forma riġida, bħall-Beltin li ktibt dwarhom.

Il-lingwa daret mill-Ingliz għall-Malti. Sorpriza għal ħafna, meta jien ħajti kollha mdorrija nikteb bl-Ingliz (għalkemm id-dar dejjem Malti tkellimna). Ħafna staqsewni l-għala din id-deċiżjoni, izda lanqas nista' ngħid li kienet deċiżjoni konxja. Il-kitba waħedha turik, u l-lingwa ħarġet spontanja.

L-istejjer huma frott ta' tfulija felici fejn kbirt nimraħ mat-toroq li kull kantuniera jafu jtarrfuli storja. Ħafna minnhom huma ispirati mill-ħajja ferm differenti li konna nafu lejn l-aħħar tas-sebghinijiet, u tul it-tmeninijiet. Rakkonti li tista' tgħid huma kollha veritieri, uħud ibbażati fuq grajjiet familjari għalija, li għaddejt minnhom jien stess, u li żgur se jqanqlu xebgħa

memorji lil ħafna minn sħabi ta' tfuliti. U mbagħad hemm stejjer oħra, li nibtu b'taħlita ta' dak li kont nara jseħħ madwari u immaginazzjoni. Uħud dak li ġara, oħrajn dak li *seta'* ġara. Kollha xeni u sitwazzjonijiet familjari immens għal kull Belti li jaqrahom.

Hemm ukoll karattri, uħud b'isem fittizju, izda ħafna oħrajn Beltin ta' veru, maħbuba, il-folk heroes tal-kapitali, li isimhom x'aktarx jibqa' mniżżel fl-istorja tal-identità Beltija. Nies bħal Gilbert Agius, footballer u ex kaptan tat-tim tal-Belt; il-Pampalun, xi jkun il-karnival mingħajru? George Curmi, vjolinist prim, aktar magħruf bħala l-Pusé; Reggie Cini, wieħed mill-aqwa goalers li qatt kien hawn Malta ...

Mhux sigriet li l-identità kulturali tal-Belt qed tinbidel b'pass mgħaġġel sew. Il-progress hu parti integrali mill-evoluzzjoni ta' kull belt ħajja. Izda jgħib ukoll miegħu ċerta diqa, hekk kif qed jitrawwem stil ta' ħajja barrani mill-għeruw li fuqhom inbniet il-komunità Beltija tul is-snin. Jista' jkun li qed immorru minn estrem għall-ieħor, fejn il-Belt għet abbandunata għal tant snin u issa f'daqqa waħda sfat taħt il-mira ta' kull negozjant, żviluppatur u politikant? Ir-risposta tħares lejna minn binjiet li nbidlu b'tali mod li ma jintgħarfux.

Izda biżżejjed diqa, u lura għall-ktieb. Permezz ta' dawn il-ftit tħarbixiet, u bl-għajnuna tat-tpingijiet b'tant ħajja ta' Moira, qed nittama li neħodkom miegħi fuq vjaġġ li forsi qed iseħħ fl-immaginazzjoni, izda li joffri toghma tar-realtajiet li għexna aħna l-Beltin. Nittama li tintefgħu miegħi mal-funtana, nittantaw ix-xemx għaddejja; naqbzu bil-ferħ wara l-marċ ta' San Duminku, m'għandniex xi ngħidu b'xi tiżwiqa xejn xierqa lejn San Pawl tal-Arcipierku ...

Nisa tax-xogħol, canvassers primi, ommijiet, għalliema, bullies, qassisin, tallaba, politikanti, xurbana, punks, negozjanti, kriminali, furnara, footballers, baħħara u familji ... dawn huma l-karattri Beltin li flimkien joħolqu sensiela ta' aneddotti bbażati fuq l-istorja ta' komunità sabiex jinsu dokumentazzjoni onesta ta' Belt li kienet imzewqa ħajja.

Ħajja li f'qalb il-Beltin tibqa' tħabbat soda.

Daqqu t-Tmienja I

Daqqu t-tmienja.

Għal darba m'hemmx lehen ommi jidwi mill-kċina:

“Ejja binti ċaqqa,
għax il-quddies daqt toħroj
u ma jiswix tkun tard.”

Nitmattar waħda sew biex niġi f'tiegħi,
inkaxkar sal-kċina.

Il-ma tnewwilli tazza laring magħsur u ċanfira nofs qalb.

'Mma tibqa' għaddejja riħ minn għala widnejja

għax issa bil-vaganzi.

Addijo revision u eżamijiet, u dil-gimgħa l-festa tagħna.

Ħsibijiet ma nafx x'inhuma.

Quddies nisma' tal-għaxra, u wara għawma l-Banjijiet.

“Ma, tini ż-żgħar għal Slush Puppy!”

Mat-20 cents tasal twiddiba:

“Qis li mhux tinfaqa' u ma tikolx għal nofsinhar.

Illum qarabagħli mimli,

u jekk jinħlew b'rasek idur.”

Tbissima ħafifa, u nbaxxi l-istereu biex nuri li smajtha.

Iżda f'qalbi nkompli nkanta ...

“Papa don't preach, I'm in trouble deep.”

Xugaman nieħu tal-bieraħ – 'anqas ħaqq taħslu kuljum,

flip-flops u barra bid-daqq.

Sunblock? Dak xi jkun? Ix-xemx ma kienet kiefra xejn, f'żgħoziti.

Il-Banjijiet mifqugħin nies.

Ċorma tfal u nisa jtaqtqu.

“Ċama ċama, Ċensu l-għama, Manolito!”

Ċluff.

U majnata nkiss inkiss lil Sandro,

sakemm taqbadna ommu u ttina ħasla.

Nofinshar, u t-tigieġa fuq in-nar.

Isa, inxef malajr għax ħa taqlagħha, ċuċ,

jekk titla' tard id-dar.

Ikla, nagħsa u ħaffef, ilbes,

ħa nilħqu l-marc tas-sebgha.

L-għada nibdew mill-ġdid,

u hekk ir-rotta ddur iddur.

Daqqu t-Tmienja II

Daqqu t-tmienja.

Għal darba, ma stennejtx l-alarm
jifqa' kulm'hemm b'xi mitt elf snooze,
sabiex nitkaxkar minn gos-sodda.

Dak il-mingħul ta' taħti,
it-tifel tatu s-siegħa għodu għodu
u ġa ilu jingħi ma nafx kemm.
Bikja rqiqa ttambar f'moħħi,
Waaa, waaaa, waaaa
inhoss rasi ħa tispodi.

Kos, dad-double glazing qisni għaż-żikk għamiltu, hux?
Nitqalleb 'l hawn u 'l hemm f'sodda kemxejn imdenisa.
Dir-riħa ta' qrusa xi tkun tgħid?
E ija l-fdal tal-pizza
għax irqadt f'nofs *Breaking Bad* bilħaqq
(sa fl-aħħar bdejtu!).

Bit-tlikki tlikki nibdew it-traġitt.
L-uffiċċju mhux tant bogħod, imma t-traffic ma jaħfirx.
Presentation, naqra accounts, break ma' Charlene, u m'hemmx li jgħaddi l-ħin.
Pizza friska takeaway u nkompli nongħos waqt *Breaking Bad*.

Il-kont tad-dawl naħseb daqt jasal.

U l-life insurance! Dik kont ħallastha, tgħid?
Nagħfas pause u mmur infittex l-irċevuta,
imma ili ma niffajlja l-karti u ma nsibx tarf.

Imbagħad naraw.

Għada nibdew mill-ġdid,
u hekk ir-rota ddrur u ddrur.

Elezzjoni 1987 I

Mass meetings, carcades u innijiet.
Wegħdjet, rigali u xi ftit tixwix.
Id-driver tal-ministru stess wassalli l-kelma:
“Post ta’ skrivan insibulek żgur.”

“Iii Madonna għamli bomba oħra.”
“Tiela’ l-meeting taż-Żejtun?”
“Ma nafx Ċens, inkwiet se jaħbat
smajt se jwaddbu l-gass tad-dmugħ.”

“Pawl, int ħa tibqa’ tibza’ minn dellek?
Is-sewwa jirbaħ żgur.
Tal-Pietà armajnilu bl-armi,
il-Maċina ’anqas jibdew.”

Għax id-dell li tefgħu
Karin Grech u Raymond Caruana,
tqil, u iswed wisq.
“Xogħol, ġustizzja u libertà
u l-armi sibniehom tal-Pietà.”

Waslet l-elezzjoni l-kbira.
Il-klima mwiergħa waħda sew.
Twissijiet incappa fuq kull ħajt,
“no politics allowed” – m’hemmx politika.
Iżda l-poplu ma żzommux.

Tixtri l-gazzetta ta’ kull filghodu,
jeħtieġ taħbiha fil-bagoll.
Li jmurx xi lsien twil imur jugżak.
Iżda l-Belt m’hemmx das-sigrieti
u kulhadd jaf il-ġar x’ħobz jiekol,
demmin hu aħmar, demmin blu.

Dawk li jagħmlu ma’ San Pawl, Nazzjonalisti ppatentjati.
Minn San Duminku ’l isfel
Mintoffjani maħmuġa.
U wara Pjazza Reġina,
Triq l-Ifran St Albert ’l isfel,
Labour stronghold mill-ħorox nett.
Ma kontx se tkun Nazzjonalist
tazzarda ssuq minn hemm.

Ċensu Moran Number 1
KMB il-leader tagħna
u San Duminku
Mintoffjan
Vote Labour.

Eddie konfoffa shiħa ma’ Gonzi fl-ispirtu,
min mhux magħna kontra tagħna
dritt mill-mizbla għall-infern.
Għax Malta Kattolika, Malta Qaddisa
Malta l-ewwel u qabel kollox
u Mintoff nisel ix-xitan.

40 Degrees In The Shade

July and it's festa time. Our Lady of Mount Carmel, all hail, all hail!

Our devotion throngs the streets. A bottle of Kinnie - that's the national soda, you Philistine - and a bag of greasy chips for the kids, the stench of reheated oil a small price to pay for happiness.

It's 40 degrees in the shade and the band strikes a valiant tune. Joyful notes and discordant singalongs fill the streets, the smell of rancid sweat part of the package deal.

To the side, a burly man gags and spits.

"Ma, check out that man, how rude!"

"Stop staring. That's exactly why too much beer is never a good idea."

The clock strikes 5 and everyone's wasted.

Time for a quick snack at Victor's bar, may he rest in peace. *Ftira's* still good, he'd be damn proud.

Shuffle, shuffle, we make it home, the adults praying for a miracle - sobriety, so we can rinse and repeat it all tonight.

Snores, grunts, a quick shower and dad fudges the tie knot.

"Mari, collar's too tight, I can't wear this!"

"Don't care, keep moving. The procession starts at 7 and it's not waiting for your hangover."